

Вікторина

«Україна – європейська держава»

Виконала:

студентка II курсу

Хмельницької гуманітрано-
педагогічної академії

Крамар Зоряна Михайлівна

20. 07. 1993 р. н.

смт. Ярмолинці

вул. Шевченка 37а, кв. 25

тел. 8 (03853) 2-19-05

Ярмолинці, 2009

Відповіді до конкурсу-вікторини «Україна – європейська держава»

- 1. У суспільному обігу ми часто зустрічаємо таке протиставлення, як «Схід-Захід». Як воно співвідноситься з поняттям «Європа»? До якої частини протиставлення «Схід-Захід» належить Україна?**

Україна, зважаючи на свою історичну спадщину, економічні інтереси та національну структуру, рівною мірою належить до Центральної Європи та Європи Східної. Наше розташування на березі Чорного моря єднає нас із державами Південно-Східної Європи, з Балканами та Кавказом, а також із Туреччиною.

- 2. Дехто вважає, що не існує ні політичного, ні юридичного визначення «Європа». Так чи ні?**

Ні.

- 3. Що таке у вашому розумінні сучасна Європа? Ваше бачення.**

Сучасна Європа – найцінніша скарбниця досягнень та пам'ятників культури. Це багаторічна історія, досвід, політичні, духовні традиції європейських народів.

- 4. За якими ознаками можна вважати Україну європейською державою?**

За культурними ознаками.

- 5. У повоєнні роки інтеграційні зв'язки у Західній Європі склалися поступово. Чи можете ви розповісти про основні етапи становлення такого історичного утворення, як Європейський Союз?**

Ідеї панєвропеїзму, що довгий час висувалися мислителями впродовж історії Європи, з особливою силою зазвучали після Другої світової війни. У

післявоєнний період на континенті з'явилися ціла низка організацій: Рада Європи, НАТО, Західноєвропейський союз.

Перший крок у бік створення сучасного Євросоюзу був зроблений в 1951: ФРН, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Франція, Італія підписали договір про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЕОВС, ECSC — European Coal and Steel Community), метою якого стало об'єднання європейських ресурсів з виробництва стала і вугілля, в силу даний договір вступив з липня 1952 року.

З метою поглиблення економічної інтеграції ті ж шість держав в 1957 заснували Європейське економічне співтовариство (ЄЕС, Спільний ринок) (ЄЕС — European Economic Community) і Європейське співтовариство з атомної енергії (Євратом, Euratom — European Atomic Energy Community). Найважливішим і найширшим за сферою компетенції з цих трьох європейських співтовариств було ЄЕС, так що в 1993 році воно було офіційно перейменоване в Європейські спільноти (ЄС — European Community).

Процес розвитку і перетворення цих європейських співтовариств в сучасний Європейський союз відбувався шляхом, по-перше, передачі все більшого числа функцій управління на наднаціональний рівень і, по-друге, збільшення числа учасників інтеграції.

Хорватія розпочала переговори у жовтні 2005 року. У червні 2006 р. чільники Євросоюзу заявили про прогнозований вступ Хорватії до ЄС 2010 року (заява про вступ надійшла 21 лютого 2003 р.).

з 14 квітня 1987 р. Туреччина є офіційним кандидатом (англ. Applicant country, candidate country) на вступ до ЄС. Європейські амбіції Туреччини сягають 1963 року, коли у Анкарі було укладено відповідну угоду. Офіційно, попередні переговори розпочалися у жовтні 2005-го року. Однак аналітики прогнозують можливий вступ Туреччини у 2015-му році. Туреччина має здійснити деякі необхідні соціальні і економічні реформи. Інша проблема те, що лише 3 % території Туреччини належить до Європейського континенту, хоча

формально, відповідно до Копенгагенських критеріїв географічних вимог немає.

Македонія отримала офіційний статус кандидата у грудні 2005 року.

Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн у різний час також подавали заяви про вступ до Європейського Союзу. Однак через ті чи інші причини (зокрема, негативні результати референдумів у Норвегії) так і не стали його членами. Однак ці країни є членами єдиної економічної зони ЄС без набуття членства.

Албанія, Боснія і Герцеговина, Чорногорія, Сербія офіційно визнані потенційними кандидатами.

6. Які країни були засновниками ЄС? Скільки країн Західної Європи нині є членами ЄС?

Рік	Країна	Загальна кількість членів
1957	 Бельгія Німеччина Італія Люксембург Нідерланди Франція	6
1973	 Велика Британія Данія Ірландія	9
1981	 Греція	10
1985	 Гренландія (автономна територія Данії) виходить з спільноти	10
1986	 Португалія Іспанія	12
1990	 НДР (Об'єдналась з Західною Німеччиною)	12
1995	 Австрія Фінляндія Швеція	15
2004	 Угорщина Кіпр Латвія Литва Мальта Польща Словаччина Словенія Чехія Естонія	25
2007	 Болгарія Румунія	27

7. Ваші аргументи щодо вступу (чи ні) України в ЄС.

Україна має багато шансів для вступу ЄС. Головне для нас зараз досягти нинішніх економічних показників країн ЄС. Добитись пом'якшення візового режиму для громадян України, отримання статусу держави з ринковою економікою, вступити до СОТ.

8. Позиція та політика країн ЄС щодо вступу України в ЄС.

У жовтні 2005 р. президент Єврокомісії Жозе Мануел Дурау Баррозу заявив, що майбутнє України — у ЄС. Проте 9 листопада 2005 року в опублікованій новій стратегії ЄС було сказано, що вступ Румунії, Болгарії,

Хорватії й інших країн колишньої Югославії може блокувати можливість майбутнього вступу України, Білорусі і Молдови. Комісар ЄС з розширення Оллі Рен заявив, що ЄС має бути обережним з надто великим розширенням і що наразі план розширення виглядає вкомплектованим. Очевидно, що відсутність формальної ініціативи самої України (і, відповідно, відсутність взаємних документальних зобов'язань щодо вступу України до ЄС) впливає на тональність європейських посадовців.

2005 року Президент України Віктор Ющенко заявив, що членство в ЄС є стратегічною метою зовнішньої політики України. Всі фракції у Верховній Раді України 5-го скликання 2006—2007 років (окрім комуністів — 5 % місць) підтримують найшвидше приєднання до ЄС, зокрема перехід до більш тісних форм інтеграції (перший крок — створення зони вільної торгівлі відразу після вступу до СОТ, що було запропоновано ЄС у 2006). Деякі європейські політики та політологи вважають 2020 ймовірним роком вступу України до ЄС.

12 липня 2007 Європарламент у Страсбурзі ухвалив рішення висловити підтримку надання Україні перспективи членства в Євросоюзі. Відповідне рішення було прийняте за результатами обговорення доповіді депутата Міхала Томаша Камінські щодо мандату на переговори з Україною про нову поглиблену угоду.

За даними соціологічних опитувань, станом на 2007 рік абсолютна більшість українців (55 %) підтримують вступ України до Європейського Союзу. При цьому 25 % проти вступу України до ЄС, а 20 % не змогли визначитись щодо цього питання.

55 % опитаних у Німеччині, Франції, Великобританії, Італії, Іспанії та Польщі—підтримують вступ України до ЄС—якщо Україна виконає необхідні для цього умови. 34 % проти вступу України до ЄС. Вступ до ЄС Росії, Туреччини та Марокко підтримують відповідно 45 %, 40 % та 35 % респондентів.

9. НАТО і ЄС: чи обов'язково бути членом НАТО, щоб вступити до ЄС?

Не обов'язково.

10. Якими є так звані «копенгагенські критерії», що визначають умови прийняття до ЄС країн Центральної та Східної Європи?

Копенгагенські критерії

У червні 1993 р. Європейська Рада на своєму засіданні в Копенгагені визнала право кожної європейської країни яка визнає положення статті 6 пункт 1 Угоди про утворення Європейського Союзу вступати до Європейського Союзу. після виконання ними низки вимог за трьома критеріями:

політичного: стабільність установ, які гарантують демократію, верховенство права, дотримання прав людини та захист прав меншин;

економічного: дійова ринкова економіка;

«членського»: зобов'язання, що випливають із факту вступу до ЄС, зокрема визнання його політичних, економічних та монетарних цілей.

Так звані «копенгагенські критерії» або критерії вступу були підтверджені в грудні 1995 р. на Мадридському засіданні Європейської Ради, яка підкреслила, крім того, значення перебудови адміністративних структур країни-заявника і створення умов поступової гармонійної інтеграції в ЄС.

Втім ЄС лишає за собою право визначати момент, коли він буде готовий прийняти нових членів.

11. Чи можуть після ступу України до ЄС виникнути проблеми обмеження її національного суверенітету?

Ні.

12. Які основні інституції ЄС ви знаєте? Надайте їх характеристику.

Європейський Парламент

Європейський Парламент (англ. European Parliament) — одна з п'яти інституцій Європейського Союзу, асамблея представників його населення. Починаючи з 1979 року Європейський Парламент обирають прямим загальним

голосуванням. Число місць у ньому кілька разів збільшувалося і досягло 785 починаючи з 2004 року; ці місця розподілені між країнами-членами відповідно до чисельності населення.

Європейська Рада (голів держав і урядів)

Цей термін означає регулярні зустрічі глав держав та урядів країн Європейського Союзу.

Започаткована згідно з комюніке, прийнятому в грудні 1974 р. на закритті Паризького саміту; перше засідання відбулося 10-11 березня 1975 р. в Дубліні. Раніше, від 1961 до 1974 р., практикувалися європейські конференції на найвищому рівні. Існування Європейської Ради було юридично визнане в Єдиному Європейському Акті, а офіційний статус підтверджено в Договорі про Європейський Союз.

Європейська Комісія

Унікальна інституція ЄС, що не має аналогів у національних системах урядування.

Європейську комісію часто представляють як виконавчий орган ЄС, хоч насправді вона має обмежені повноваження та можливості втілювати політику ЄС. Точніше роль Комісії відбиває неформальна назва «двигун європейської інтеграції». І не лише тому, що в рамках повноважень першого стовпа вона має майже виняткове право на законодавчу ініціативу, але також і через її історію, склад, культуру й радше європейський, ніж національний світогляд. Крім того, Комісія наглядає за тим, щоб не порушувались угоди, і традиційно захищає інтереси малих держав-членів.

Рада ЄС (міністри певного відомства)

Інституція Європейського Союзу, (Рада або Рада міністрів) головний орган ухвалювання рішень у Європейському Союзі. До її складу входять по одному міністрові від кожної країни Союзу. Залежно від порядку денного, збираються міністри закордонних справ (Рада з загальних справ та зовнішніх відносин),

економіки й фінансів (Екофін), сільського господарства тощо — загалом 9 конфігурацій Ради. Кількість засідань протягом року залежить від масштабів та інтенсивності законодавчого процесу в ЄС і політичних рушіїв того чи іншого особливого питання. Деякі конфігурації Ради збираються раз на місяць; інші — раз на півроку. Попри те, що склад Ради міністрів змінюється, це єдина інституція.

Інші органи ЄС

Вищі інституції ЄС доповнюють інші важливі органи: дорадчі — Європейський соціально-економічний комітет (виражає позицію організованого громадянського суспільства з соціальних та економічних питань) і Комітет регіонів (виражає позицію регіональних та місцевих органів влади); фінансові — Європейський центральний банк (відповідає за монетарну політику та євро) та Європейський інвестиційний банк (фінансовий інструмент досягнення цілей Союзу) і з захисту прав людини — європейський омбудсмен (опікується скаргами громадян на інституції та органи ЄС). Є також чимало інших органів і установ, наприклад «Агентства Європейського Союзу», які допомагають досягненню цілей ЄС.

13. Як, згідно з Римським договором, в ЄС вирішуються питання офіційних мов ЄС? Які при цьому виникають проблеми?

15 квітня 1958 року Рада постановила, що офіційні мови країн-членів повинні стати як офіційними мовами Співтовариства, так і робочими мовами установ Співтовариства. Тому Офіційна мова кожної країни-члена є офіційною мовою ЄС. Оскільки кілька держав-членів мають ту саму офіційну мову, то це означає, що існує 21 офіційних мов: чеська, датська, голландська, англійська, естонська, фінська, французька, німецька, грецька, угорська, італійська, португальська, іспанська, шведська, ірландська (з 1 січня 2007, але з обмеженням), латвійська, литовська, мальтійська, польська, словацька, словенська.

14.Що ви знаєте про валютну систему ЄС? Яку назву мала європейська валюта у 1996 році? Хто ще в давні часи намагався вводити єдину валюту у Європі (до речі, цю людину історики називають «батьком Європи»)?

Створення Європейської Валютної Системи.

Європейська Валютна Система почала свою роботу у 1979 р. і замінила тогочасну "валютну змію". Її головною метою було забезпечення стабільності курсів валют держав-членів Співтовариства.

Європейська Валютна Система спиралася на три елементи:

Європейська валютна одиниця - ЕКЮ

Курсово-інтервенційний механізм

Кредитний механізм

ЕКЮ

Головним елементом ЄВС була Європейська валютна одиниця (ЕКЮ). ЕКЮ було лише розрахунковою одиницею, воно не мало матеріальної форми (банкноти, монети). ЕКЮ було кошиком, який складався з валют держав-членів Співтовариства. Кількість валюти держав-членів у кошику ЕКЮ залежала в першу чергу від:

частки ВВП держави-члена в сукупному ВВП Співтовариства,

частки експорту та імпорту держави-члена у внутрішній торгівлі Співтовариства,

значення даної валюти як деномінатора інструментів ринків капіталу та грошей (кількість операцій у даній валюті на обох ринках).

Вага валюти в кошику - це відношення між кількістю даної валюти, що входила до кошика ЕКЮ і вартістю ЕКЮ, вираженій у цій валюті. Натомість, вартість ЕКЮ виражена в одній з валют кошика дорівнювала сумі кількості цієї валюти в кошику ЕКЮ і кількості решти складових валют ЕКЮ, перерахованій на цю валюту за чинним тоді центральним курсом.

Наприклад, 06.03.1995 року 1 ECU = 1.91007 DM, а до складу ЕКЮ входило 0.6242 DM. Тоді вага марки в кошику ЕКЮ була $0.6242 : 1.91007 \times 100\% = 32.68\%$. 01.01.1994 року склад кошика було заморожено і остаточно до нього входило 12 валют, тобто валюти всіх тодішніх членів ЄС (Австрія, Швеція та Фінляндія стали членами ЄС у 1995 р.) Склад ЕКЮ та вага окремих валют наведені у Таблиці 1.

Таблиця 1. Склад ЕКЮ та вага окремих валют

Валюти	Кількість валюти в ЕКЮ	Вага валюти в ЕКЮ у %	
		21.09.1989	8.03.1996
Марка ФРН	0,624200	30,09	32,97
Французький франк	1,332000	19,00	20,53
Британський фунт	0,087840	13,00	10,49
Італійська ліра	151,800000	10,16	7,59
Голландський гульден	0,219800	9,40	10,37
Бельгійський і люксембурзький франк	3,431000	7,89	8,81
Іспанське песо	6,885000	5,31	4,32
Данська крона	0,197600	2,45	2,70
Ірландський фунт	0,008552	1,10	1,05
Португальське ескудо	1,393000	0,80	0,71
Грецька драхма	1,440000	0,80	0,47

Функції ЕКЮ:

міра вартості у механізмі валютних курсів,

основа для визначення показника відхилення курсів валют від центрального курсу,

платіжний засіб для розрахунків в рамках інтервенцій на валютному ринку,

платіжний засіб для розрахунків між органами та фінансовими інституціями Співтовариства,

одиниця, у якій складався бюджет Співтовариства та проводилися усі розрахунки в рамках Співтовариства.

Курсово-інтервенційний механізм

Коридор коливань ринкових курсів між валютами країн Співтовариства був чітко визначений. Ці курси могли відхилитись до $\pm 2,25\%$ (або $\pm 6\%$ для слабих країн, наприклад, Іспанії та Португалії) від двосторонніх центральних курсів. Цей коридор в результаті численних криз та проблем, пов'язаних з

утриманням коливань курсів валют у настільки вузьких межах був у 1993 році розширений до $\pm 15\%$. Це мало запобігти відмові держав Співтовариства від участі у ЄВС.

Примусові інтервенції центральних банків на валютних ринках полягали в тому, що якщо курс однієї валюти по відношенню до другої занадто зростав або падав, то центральні банки зацікавлених держав були зобов'язані вжити відповідні заходи. До 1993 року примусових інтервенцій було небагато, оскільки банки втручались заздалегідь, ще перед тим, як курс досягав межі коридору допустимих коливань. Лише у разі, коли інтервенції не приносили бажаних результатів, можливою була зміна центральних курсів між ЕКЮ і валютами держав-членів, проте, лише шляхом вирівнювання паритетів за згоди усіх зацікавлених урядів.

«Батько Європи»

Одним із найвпливовіших європейських політиків 20-го століття був француз Жан Моне, духовний батько Європейського Союзу. Довгі роки він залишався невідомим, оскільки мав переважно закулісний вплив на владу. 1978 року, за рік перед смертю, Моне видав свої "Спогади". Однак, як і чимало інших автобіографій, ця книга була надто стриманою, аби привернути широку увагу.

15. Якщо Україна найближчим часом стане членом ЄС, чи варто змінювати грошову одиницю на європейську валюту (так чи ні)? Поясніть це.

Варто змінити на європейську валюту, для інтеграції України в європейську валютну систему, що спростить експортно-імпортні операції.

16. Чи має національне громадянство пріоритет над громадянством ЄС.

Громадянство Європейського Союзу (англ. Citizenship of the Union) — визначається наявністю громадянства однієї з його країн-членів. Іншими словами, будь-який громадянин держави Європейського Союзу вважається громадянином Союзу. Окрім прав та обов'язків, визначених в Договорі про

створення Європейської Спільноти, громадянство Союзу означає чотири спеціальних права:

свобода пересування та проживання будь-де на території держав Союзу;

право голосувати та висувати свою кандидатуру на виборах до місцевих органів управління та до Європейського Парламенту в країні проживання;

дипломатичний і консульський захист з боку органів будь-якої держави ЄС в третій країні, де немає представництва рідної країни громадянина ЄС;

право на подання скарги європейському омбудсменові.

Запровадження поняття «громадянин ЄС», звісно, не означає скасування національного громадянства. Воно доповнює його і дозволяє людині краще усвідомити свою приналежність до Європейського Союзу.

17. Чи можете ви надати характеристику одного з констатуючих документів Ради ЄС (Соціальна хартія, Європейська хартія регіональних мов, або меншин тощо).

Соціальна хартія (Social Charter)

1989 року всі держави Європейського Союзу, крім Сполученого Королівства, підписали декларацію під назвою "Хартія основних соціальних прав робітників" (скорочено Соціальна хартія, не плутати з Європейською соціальною хартією Ради Європи, підписаною 1961 року). Це політичний інструмент, який накладає на країн-учасниць "моральні зобов'язання" і покликаний гарантувати певні соціальні права громадянам цих країн. Йдеться насамперед про ринок праці, фахове підготування, умови праці та однакові можливості. Хартія також доручала Європейській Комісії якомога швидше розробити пропозиції для перенесення положень Хартії до законодавства Союзу.

Розвиваючи положення Соціальної хартії, в грудні 1991 року держави-члени підписали Договір з соціальної політики. Британія знов утрималась, і щоб інші країни могли попри неучасть Британії, просуватися далі в узгодженні

соціальної політики, Договір зробили додатком до Маастрихтського договору разом з так званим "Протоколом з соціальної політики" (соціальний протокол). Коли 1997 року Тоні Блер став прем'єр-міністром Британії, країна приєдналася до соціальної політики Спільноти, що дало можливість, через поправки, внесені Амстердамським договором, внести так звану "соціальну главу" в Договір про заснування Європейської Спільноти.

18. У чому полягає сенс так званих «шенгенських угод»?

Шенгенський договір та конвенція (Schengen Agreement and Convention)

За договором, підписаним в містечку Шенгені (Люксембург) 14 червня 1985 р., Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина та Франція погодилися поступово скасовувати контроль на спільних кордонах і запроваджувати свободу пересування для всіх громадян країн ЄС, які підписали цю угоду, інших держав-членів та громадян третіх країн. Ті ж п'ять країн підписали 19 червня 1990 р. Шенгенську конвенцію, у якій викладено заходи та гарантії щодо запровадження свободи пересування. Шенгенська конвенція доповнює відповідні внутрішні заходи і підлягає ратифікації в національних парламентах. Відтоді до числа країн, що підписали Конвенцію, приєдналися Італія (1990), Іспанія та Португалія (1991), Греція (1992), Австрія (1995), Швеція, Фінляндія і Данія (1996); Конвенцію підписали також Ісландія та Норвегія. Отже, наразі до так званої «Шенгенської зони» або «Шенгена» входять 15 країн — 13 держав ЄС, а також Ісландія з Норвегією.

Договір і Конвенція, разом з деклараціями та рішеннями, ухваленими Шенгенською виконавчою радою, утворюють сукупність документів, відомих під назвою «Шенгенський доробок». Протокол до Амстердамського договору регулює внесення Шенгенського доробку в договори ЄС. Для цього його розподілено між першим «стовпом» (розділ IV Договору про заснування Європейської Спільноти: візи, надання притулку, імміграція та інші питання, пов'язані з вільним пересуванням людей) і третім (розділ VI Угоди про ЄС:

положення про співпрацю правоохоронних і судових органів у кримінальних справах). Юридичне включення «Шенгена» в Європейський Союз супроводжувалось інтеграцією інституцій. Рада міністрів перейняла на себе обов'язки і повноваження Шенгенського виконавчого комітету, а генеральний секретаріат Ради — обов'язки та повноваження Шенгенського секретаріату. Шенгенські країни вдалися, зокрема, до таких спільних заходів:

скасували контроль на спільних кордонах

виробили єдині правила перетину зовнішніх кордонів

в аеропортах і портах розділили термінали для тих, хто мандрує всередині Шенгена і для тих, хто прибув ззовні

гармонізували умови в'їзду та візові вимоги для короткотермінового перебування

створили Шенгенську інформаційну систему

Ірландія та Сполучене Королівство юридично не є сторонами Шенгенського договору, однак згідно з протоколом до Амстердамського договору можуть брати участь у будь-якій «шенгенській» діяльності, якщо в Раді схвально проголосують усі 13 країн-учасниць договору і представник уряду зацікавленої країни. У березні 1999 року Велика Британія висловила бажання долучитися до певних аспектів співпраці Шенгенських країн, таких, наприклад, як співпраця правоохоронних та судових органів у кримінальних справах, боротьба з наркоторгівлею та Шенгенська інформаційна система. Рада ухвалила відповідне рішення в травні 2000 року, а в червні цього ж року та в листопаді 2001 року таке ж бажання висловила Ірландія, зокрема вона прагнула приєднатися до всіх положень, що стосуються впровадження та роботи Шенгенської інформаційної системи. Рада задовольнила її прохання в лютому 2002 року.

Протокол до Амстердамського договору проголошує, що всі країни, які вступають до ЄС, мусять повністю прийняти Шенгенський доробок разом з правилами, виробленими інституціями на базі цього доробку.

19. Як співвідносяться між собою право ЄС, міжнародне та національне право?

Міжнародне і національне право України: проблеми співвідношення

У питанні про співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права за останнє десятиліття вітчизняна наука значною мірою переглянула свої позиції. У попередній (радянський) період виходили з самостійності цих двох правових систем, "кожна з яких покликана діяти у своїй сфері. Тому між ними нема будь-якої юридичної супідрядності". Стверджували також, що хоча міжнародні договори сприяють утворенню нових норм і юридичних актів, але при цьому не відбувається перетворення міжнародно-правових актів і норм у національно-правові. Трохи раніше один з видатних представників української науки міжнародного права писав: "Міжнародне і внутрішнє право (кожне з них) мають свої особливі завдання, свої різні сфери застосування. Межу між ними доволі легко накреслити, якщо виходити з принципів суверенітету і незалежності держав, охороняти які покликане міжнародне право". Не таємниця, що позиція диктувалася політичними міркуваннями, прагненням захистити інтереси держави від зовнішнього втручання, для чого могло бути використане міжнародне право.

Перегляд став можливим на основі утвердження загальнолюдських цінностей, демократизації соціально-політичного життя суспільства, інтеграції в систему європейських правових інститутів. З цього випливає, що проблема взаємовідношення міжнародного і внутрішньодержавного права має не тільки науковий інтерес, але й обґрунтовану практичну значимість. Ця значимість випливає з особливої соціальної цінності міжнародного права, яке втілює найбільш досягну в нашу епоху ідею справедливості. Не випадково

основоположні документи з прав людини, якими керуються всі демократичні держави, мають своїм джерелом міжнародне право. Переборюючи державний егоїзм, міжнародне право розробляє основи гуманізації збройних конфліктів, роззброєння, справедливого користування ресурсами нашої планети тощо. Розмежування міжнародного і внутрішньодержавного права може лише заподіяти непоправну шкоду будь-якій державі.

Слід підкреслити, що зарубіжна доктрина і практика давно різною мірою визнають пріоритет міжнародного права над внутрішнім законодавством. Одним з родоначальників цієї позиції був австрієць Ганс Кельзен і утворена ним віденська школа. Щоправда, Г. Кельзен спочатку виходив з допустимості примата або внутрішньодержавного права, або міжнародного — залежно від умов і обставин. Але у подальшому віденська школа перейшла на позиції примата міжнародного права, керуючись одним з основних принципів права, у тому числі й міжнародного: *pacta sunt servanda*.

Тепер частково ця проблема вирішується Віденською конвенцією про право міжнародних договорів, відповідно до якої держави не мають права посилатися на внутрішнє законодавство для виправдання невиконання міжнародного договору. Проблема вирішується частково тому, що стосується лише міжнародних договорів. А міжнародне право складається не тільки з міжнародних договорів, але й зі звичаєвих норм, резолюцій міжнародних організацій, інших джерел. У кожній державі це питання вирішується по-різному.

Так, ст. 55 конституції Франції встановлює, що міжнародні договори й угоди, належним чином ратифіковані або прийняті, перевищують силу внутрішніх законів з моменту опублікування. Крім того, в преамбулі конституції проголошується, що Франція, "вірна своїм традиціям, бере до уваги положення міжнародного публічного права". Тим самим конституція визначає ставлення до міжнародних договорів і до інших джерел міжнародного права, визначаючи

пріоритет перших і "беручи до уваги" останні. У ст. 10 конституції Італії встановлено, що "правовий порядок Італії узгоджується з загальновизнаними нормами міжнародного права". Це слід розуміти як угоди внутрішнього правопорядку з загальновизнаними нормами міжнародного права і верховенство міжнародних договорів над внутрішнім законодавством, оскільки Італія визнала для себе обов'язковою Віденську конвенцію про право міжнародних договорів. Відповідно до п. 1 ст. 96 конституції Іспанії "законно укладені й офіційно опубліковані в Іспанії міжнародні договори складають частину її внутрішнього законодавства". Далі в цій статті вказується, що зміна або припинення дії цих договорів може здійснитися у порядку, вказаному в договорах, або відповідно до загальних норм міжнародного права, тобто внутрішнім законодавством цього зробити не можна, що ставить міжнародний договір над законом Іспанії.

Значною мірою проблема співвідношення залежить від техніки включення норм міжнародного права у внутрішнє законодавство. Практика розрізняє два способи застосування міжнародних договорів у внутрішньому законодавстві. Перший з них називається дуалістичним, інший - - моністичним. При дуалістичному методі норма міжнародного договору заноситься у внутрішнє законодавство шляхом перетворювання її в норму внутрішнього права. Моністичний спосіб передбачає безпосереднє застосування норми міжнародного договору, без зміни її правового походження. У першому разі дійсність норми міжнародного права визначається внутрішнім законодавством (її співвідношенням, наприклад, з конституцією, конституційними та іншими законами держави), у другому — норма міжнародного договору визнається дійсною, діє, припиняє свою дію відповідно до вимог міжнародного права, а не внутрішнього законодавства. Саме цей метод складає зміст наведеної норми конституції Іспанії. При моністичному способі договори набувають статусу внутрішнього законодавства у зв'язку з їхньою ратифікацією і тим самим вони

автоматично інкорпуються в нормативну систему держави. Лише для застосування стосовно фізичних осіб вони мають бути опубліковані в офіційному виданні. Цей метод застосовують, крім Іспанії, також у Португалії, Бельгії, Нідерландах, Швейцарії, Австрії, у більшості країн Латинської Америки, США і деяких африканських країнах. Законодавча влада бере участь у процесі імплементації норм міжнародного договору лише у виключних, особливо важливих і чітко визначених випадках. У всіх інших згода законодавчої влади передбачається й іноді парламент лише повідомляється про укладення договору.

При дуалістичному способі договір заноситься в національне законодавство за обов'язкової участі законодавчої влади, яка видає відповідний акт. Таким є порядок у Великобританії, Ірландії, інших країнах Співдружності, в скандинавських країнах (Данія, Фінляндія, Ісландія, Норвегія, Швеція), до певної міри — в Італії та ФРН. Двоступенева система складається з акту ратифікації та імплементуючого закону. При цьому іноді імплементуючий закон лише повторює зміст договору, без якого-небудь згадування джерела — самого договору. У Нідерландах згода парламенту необхідна для всіх договорів, але лише для деяких — прямої та визначеної форми, в інших парламент може виразити мовчазну згоду.

У ФРН, Італії, США, Фінляндії, Данії і деяких інших країнах ратифікований договір (у тому числі ратифікований за участю парламенту) набуває сили внутрішнього закону. Це веде до його верховенства щодо раніш укладених законів, але він може бути скасований (змінений) укладеним пізніше. Разом з тим для зменшення можливого конфлікту між договором і внутрішнім законом судова практика у ряді країн, зокрема ФРН й Італії, допускає відміну положень міжнародного договору в подальшому укладеним законом тільки за припущення, що при інкорпорації договору парламент мав намір порушити зобов'язання за договором, що, природно, завжди виключається.

У ряді країн міжнародний договір набуває верховенства над внутрішнім правом. Вперше цей принцип містився в конституції Іспанії 1931 р., а теперішня конституція 1978 р. відтворює його у п. 1 ст. 96 достатньо широко. У Франції цей самий принцип був привнесений судовою практикою, зокрема рішенням Касаційного суду в справі Жака Фабре, котрим визнається пріоритет Римського договору стосовно французького законодавства (це саме було підтверджено у 1989 р. в рішенні Державної Ради у справі Ніколо).

Хоча і рідко, але в ряді випадків визнається примат міжнародного договору над конституцією. Таке передбачено п. 3 ст. 50 Австрійського Федерального конституційного закону від 10 листопада 1920 р. і вимагає певної процесуальної форми. Подібне зустрічається в конституції Нідерландів.

Проблема взаємовідносин рішень міжнародних організацій з внутрішньодержавним правом є відносно новою проблемою. Обов'язковість резолюцій міжнародних організацій належить до невеликої їхньої кількості: Рада Безпеки ООН, Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація праці (МОП). Обов'язковими є також акти Євросоюзу, хоча, безумовно, для членів Союзу. Природно, ряд актів із охорони навколишнього середовища, євростандартів та ін. додержується не тільки членами Союзу, але й державами, котрі здійснюють торгово-економічні зв'язки з ними. Ст. 189 Римського договору прямо передбачає пряму дію постанов Товариства. Ця позиція підтверджена у відомій праці Т.К. Хартлі "Основи права Європейського Товариства".

Міжнародно-правова практика України до початку дев'яностих років йшла у руслі загальноприйнятих у СРСР поглядів. Корінні зміни в Україні здійснилися з проголошенням її незалежності. Вже в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. проголошувалось визнання пріоритету загальновизнаних норм міжнародного права над нормами внутрішньодержавного права (ст. 10). У Законі України від 10 грудня 1991 р.

"Про дії міжнародних договорів на території України" було встановлено, що укладені й належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори складають невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються у порядку, котрий встановлено для норм національного законодавства. Ця сама норма отримала підтвердження в п. 1 ст. 17 Закону України від 22 грудня 1993 р. "Про міжнародні договори України". При цьому в п. 2 цієї статті встановлювалось, що якщо міжнародним договором України, "укладення якого відбулося у формі закону", встановлені інші правила, ніж ті, котрі передбачено внутрішнім законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору України. Формування правової позиції України в цій галузі було завершено прийняттям 28 червня 1996 р. Конституції України. У ст. 9 це сформульовано таким чином: чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Із зіставлення перелічених і чинних трьох правових актів, у тому числі Основного Закону — Конституції, можна дійти певних висновків:

а) Україна визнає пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права над нормами внутрішньодержавного права;

б) якщо належно укладеним міжнародним договором України встановлені інші правила, ніж ті, котрі встановлені законодавством України, то застосовуються норми міжнародного договору. Слід підкреслити, що це правило міститься в багатьох законах України, прийнятих в останні роки;

в) міжнародні договори, згода на обов'язковість котрих дана Верховною Радою України, стають частиною її внутрішнього ("національного") законодавства.

Таким чином, в Україні визнається пріоритет загальновизнаних (основних) норм (принципів) міжнародного права, а також пріоритет норм міжнародного договору, якщо цей договір "укладений у формі закону". Треба визнати деяку

невизначеність або неточність формулювань у Декларації про державний суверенітет і у Законі "Про міжнародні договори України". Швидше за все це було викликано недосвідченістю законодавця в перші місяці та роки незалежності, оскільки в міжнародному праві йдеться про основні принципи міжнародного права. Крім того, міжнародний договір не може бути укладений у "формі закону". У такій формі може бути визнана обов'язковість для України міжнародного договору, тобто вона виражається у формі прийняття закону про його ратифікацію. Але при всьому цьому виникають деякі неясності. Визнання пріоритету основних принципів міжнародного права вимагає уточнення самих принципів — їхньої кількості та змісту. Виходять з того, що основні принципи сформульовано й закріплено в Статуті ООН, а затим у Декларації про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин між державами відповідно до Статуту ООН, прийнятої у 1970 р., де перелічені 7 принципів. У подальшому в документах Ради з безпеки і співробітництва в Європі до них додали ще 3. їх тепер 10. Але у міжнародно-правовій літературі не обмежуються цією кількістю. Польський міжнародник Лех Антонович у підручнику з міжнародного права, виданому у 1998 р., зізнався: "Нема повністю авторитетного, вичерпного і точного переліку основних принципів міжнародного права". Я. Броунлі вважає, що поряд з відомими загальновизнаними принципами існують ще декілька інших, у тому числі згода, взаємність, остаточність судово-арбітражних рішень і урегулювань, добросовісність, свобода морів та ін. Внаслідок цього перед Україною постають серйозні труднощі, оскільки неясно, які принципи і норми мають пріоритет перед внутрішнім законодавством нашої країни. Вважається не менш складною й інша проблема. Визнання у ст. 9 Конституції норм міжнародного договору частиною національного законодавства означає, що норма міжнародного договору прирівняна до того акта внутрішнього права, котрим її введено у склад національного законодавства. Отже, якщо її введено указом Президента, вона має юридичну силу указу Президента; якщо

постановою уряду, — юридичну силу урядової постанови. Вочевидь, що й у першому, й у другому разі вона не може суперечити закону України, котрий має вищу юридичну силу щодо всіх інших нормативних актів України, крім Конституції. Але з точки зору міжнародного права, зокрема Віденської конвенції про право міжнародних договорів, сила міжнародного договору не може бути залежною від способу введення його у внутрішнє законодавство. Якщо ж виходити зі змісту ст. 9 Конституції України, лише ратифіковані Верховною Радою договори стають частиною національного законодавства. А це суперечить принципу *pacta sunt servanda*.

Між тим у більшості законів України, прийнятих в останні роки, міститься стандартна формула, відповідно до якої, якщо міжнародним договором України встановлені інші норми, ніж передбачено даним законом, то застосовуються норми міжнародного договору. Це правило конкретизовано у п. 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 жовтня 1996 р. "Про застосування Конституції України під час здійснення правосуддя", відповідно до якої суд не може застосовувати закон, який регулює правовідносини, котрі розглядаються, інакше, ніж це вказано у міжнародному договорі. З іншого боку, міжнародні договори застосовуються тоді, коли вони не суперечать Конституції України. Отже, норми міжнародного договору, які стають внутрішнім законодавством України, мають пріоритет перед її законами, що не відповідає Конституції України. Ця колізія вимагає вирішення, її слід шукати на шляхах конституційного визнання пріоритету міжнародних договорів над внутрішнім законодавством України, що практично має місце й тепер, але за відсутністю належної конституційної бази.

Викладеними міркуваннями проблема співвідношення не вичерпується. Частиною 2 ст. 9 Конституції України встановлено, що укладення міжнародного договору, котрий суперечить Конституції України, можливе тільки після внесення відповідних змін в Конституцію України. Вочевидь, що встановлення

суперечності між Конституцією і міжнародним договором є компетенцією Конституційного Суду України. Проте нормативно не урегульована проблема перевірки відповідності міжнародного договору до Конституції, якщо необхідність цього виявляється в період дії міжнародного договору в Україні, тобто після визнання його частиною внутрішнього законодавства.

Виключної важливості набуває проблема застосування загальних принципів міжнародного права в національному законодавстві України. Як згадувалось, законодавство України визнає пріоритет загальновизнаних принципів (загальновизнаних норм) міжнародного права, але їхнє практичне застосування (імплементация) законодавче не врегульоване.

Міжнародний договір стає нормою внутрішнього права в результаті або трансформації, або інкорпорації чи шляхом відсилання. Трансформація — це введення норми міжнародного права у внутрішньодержавну правову систему в результаті здійснення певних процесуальних дій. Інакше цю процедуру ще іменують імплементацией норм міжнародного права, хоча імплементацию слід розуміти ще й у широкому значенні як процедуру реалізації норм міжнародного права у внутрішньодержавному праві. Під інкорпорацією слід розуміти введення норми міжнародного права у внутрішнє право шляхом видання внутрішньодержавного правового акта, котрий відтворює норму міжнародного права. При відсиланні в національному законодавстві відсутня відповідна норма, а її реалізація здійснюється на підставі відсилання до міжнародно-правового акта, де така норма є. Іноді ці процедури об'єднують і називають дуалістичною моделлю систему, при якій міжнародний договір спеціальною нормою вводиться у внутрішньодержавне право, або моністичною, — коли така норма не вимагається і міжнародний договір безпосередньо заноситься у внутрішнє право.

Разом з тим міжнародний договір припиняє свою дію як норма внутрішнього права також у зв'язку з внутрішньою нормою. Так, у рішенні від 15

травня 1931 р. Верховний адміністративний трибунал Польщі визнав, що польсько-грецька торгова угода припинила свою дію як внутрішнє право Польщі 17 червня 1929 р., тобто в день урядового оголошення про її припинення, а не 1 вересня 1928 р., коли вона припинила свою дію відповідно до міжнародного права. Верховний суд Сполучених Штатів може визнати договір таким, що суперечить конституції, але від цього його сила як норма міжнародного права утрачена не буде.

Умовою інкорпорації міжнародного договору у внутрішнє право є порядок інкорпорації, прийнятий у даній країні. Тому в конституціях нерідко згадується про договори, котрі "укладені належним чином". Звичайно мається на увазі згода парламенту, що виражена у вигляді закону, як це відбувається у Верховній Раді України при ратифікації. Щоправда, Конституція України не згадує ратифікацію, йдеться про "згоду на обов'язковість", як це передбачено ст. 11 Віденської конвенції про право міжнародних договорів, але п. 1 ст. 7 Закону України про міжнародні договори України у цьому разі передбачає тільки ратифікацію.

20. На вашу думку, коли Україна вступить до ЄС? Які умови сприятимуть цьому (внутрішні, зовнішні)?

На мою думку, Україна стане членом ЄС у 2013 році. Цьому сприятимуть внутрішні умови.

Список використаної літератури:

1. <http://uk.wikipedia.org>.
2. <http://www.youth.crimeastar.net/europe/html/integration>.
3. День Європи в Україні // Євробюлетень. – 2008. - №4. – С. 20-25.
4. Європейський Союз – Україна, 2008. - №4.
5. На шляху до Європейського Союзу: навч.-мет. посіб. / В. Іова, Л. Красномовець. – Хмельницький, 2008. – 93 с.
6. Наша країна – європейська держава // Позакласний час, 2009. - № 9-10.
7. Рада Європи: діяльність та здобутки. – К.: Право, 1998. – 87 с.
8. Україна на шляху до Європи / Упоряд.: В. І. Шкляр, А. В. Юричко. – К.: Етнос, 2006. – 496 с.